

Tammi

SAARA
CANTELLI

TUULENSUOJAAN

SAARA
CANTELL

TUULENSUOJAAN

Tammi·Helsinki

SAARA CANTELL

Kesken jääneet hetket (2020)

Kaikki tuoksuu lumelta (2021)

Tuulensuojaan (2024)

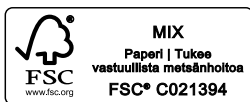
Tämän teoksen kirjoittamista ovat tukeneet
Taiteen edistämiskeskus ja Suomen Kirjailijaliitto.

Lainauksen Rabindranath Tagoren teoksesta

Haaksirikko on suomentanut J. Hollo.

Lainauksen Rostislav Holthoerin teoksesta

Gilgames: maailman vanhin sankaritaru on suomentanut Armas Salonen.

© Saara Cantell ja Tammi 2024

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-5902-4

Painettu EU:ssa

PROLOGI

Maa on pinnalta kuivaa ja tiiviiksi puristunutta. Mutta kun nakuttelen sitä pienellä kuokallani, alta paljastuu tummaa, mehevänkuohkeaa multaa. Se on ilmaa lämpimämpää, upotan käteni siihen nautinnollisesti kuin kylpyveteen. Multa tuoksuu vanhoilta pölyttyneiltä kirjoilta ja uunituoreelta leivältä.

Kämmenieni läpi tunnen, kuinka maa huokuu elämää-kuolemaaelämää. Lahonneen ja maatuneen sisältä villinä sikiäviä uusia alkuja. Toivoa ja luopumista.

Viereisessä perennapenkissä keisarinliljojen ruskeat varret törröttävät kuivina tikkuina suojaksi levittämieni havujen seasta. On vaikea uskoa, että vain parin kuukauden päästä niihin puhkeavat näyttävät keltaoranssit kukat. Kuin ylösalaisin käännetty keijukaisten juhlaheningit.

Annan katseeni kiertää läpi lumen laikuttaman pihan, ja silmiäni eteen välähtää hetkeksi kuva puutarhasta kesäisessä loistossaan. Näyn kadottua maisema on taas paljaan mustavalkoinen. Suoristaudun seisomaan ja hieron kyykkimisestä jäykistynyttä alaselkääni.

Miten itsestään selvästi ja väistämättä vuodenajat seuraavatkaan toisiaan. Ja silti vuodenkierto on kaikessa arkisuudessaan käsittämätön ja maaginen. Oma osani on jokakeväisen ihmeen mahdollistajana vähäpätöinen, kaukana välttämättömästä. Ja silti tarpeellinen. Olen tärkeä juuri täällä, tässä

omaksi kutsumassani pienessä kohtaa maailmankaikkeutta. Edes tällä tavoin saan olla mukana luomassa uutta elämää.

Kipu nykäisee tutusti puraisten rintalastan alla. Useimpina päivinä pystyn kulkemaan kantamani surulaahuksen kanssa kompastelematta. Joskus onnistun jopa hetkeksi unohtamaan sen. Mutta ainahan se kulkee mukanani, repaleisena ja hauraanteräksisenä. Valmiina takertumaan milloin mihinkin mietteen kulmaan ja kiskaisemaan nurin.

Yritän paeta surua tuttuihin sitaatteihin – niihin, jotka osaan nykyään jo ulkoa:

Kuokkiessamme, kitkiessämme, istuttaessamme ja kastellesamme olemme osa luonnon suurta, ihmeellistä kiertokulkua. Me saamme etuoikeuden paitsi seurata eturivin paikoilta kasvun, kukoistuksen, lakastumisen, talvilevon ja uuden versoamisen lumoavaa näytöstä, myös osaltamme mahdollistaa sen toteutumisen. Kuinka voisimmekaan silloin olla ymmärtämättä, miten vähäpätöisiä ovat omat yksittäiset murheemme tämän suuren elämänkellon rinnalla?

En ole varma uskonko noihin sanoihin enää tai ainakaan samoin kuin silloin, kun ne ensimmäisen kerran lohduttivat minua. Toistelen niitä silti mielessäni, samalla tavalla kuin joku toinen saattaa kerrata uskontojen pyhiä tekstejä. *Kuinka voisimmekaan olla ymmärtämättä, kuiskaan nostaessani korista ensimmäisen lumikellon sipulin, miten vähäpätöisiä ovat omat yksittäiset murheemme.* Sitten painan kukkasipulin multaan pöyhimääni kuoppaan. Hellästi ja varovaisesti.

I OSA

LAURA

LUKU I

Laura on tien vieressä kitkemässä pujoja, kun Henri tulee postilaatikolta.

”Oliko mitään kiinnostavaa?” Laura kysyy.

”Pari laskua ja joku kutsu kyläyhdistykseltä.”

”Plääh.”

Laura pyyhkiä ohimoilta noruvan hikivanan hihaansa. Kylmän kevään ja koleaan kesäkuun päätteeksi helteet alkoivat juhannuksen jälkeen, ja siitä asti jokainen päivä on ollut edellistä lämpimämpi. Laura on aina rakastanut aurinkoa, hänelle sää ei ole juuri koskaan liian kuuma. Nykyään helteistä nauttimiseen liittyy tietenkin väistämättä huono omatunto, enää näille leveysasteille epätyypillisestä auringonpaisteesta ei saisi iloita itsekeskeisen estottomasti. Mutta tällaisena päivänä, kun maisema ympärillä avautuu vanhojen Suomi-filmien ja postikorttien täydellisenä, on vaikea murehtia ilmastonmuutosta.

”Mä vien nämä sisälle”, Henri sanoo, ”ja menen sitten tyhjentämään huussin.”

”Sä olet mun sankari!”

”Miehen on tehtävä, mitä miehen on tehtävä.”

Laura ei muista, että hänen lapsuudessaan ulkokuuasia olisi pitänyt tyhjentää kesken loman. Mutta silloin he olivatkin suurimman osan kesästä ukin kanssa kaksistaan täällä

Kaislaniemessä. Nyt kun mökki on Lauran hallussa, siellä käy vieraita lähes joka viikko – ja juhannuksena koolla oli niin iso porukka, että suurin osa Henrin kavereista nukkui pihalla teltoissa. (Ukki ei olisi pitänyt siitä. Laura saattoi telttojen väliin levitettyjen makuupussien, vaatteiden ja reppujen sekamelskaa katsellessaan melkein kuulla isoisänsä kuivahkon kommentin ”mustalaisleiristä”.)

Laura repii vielä viimeiset kolme korkeaa vartta juurineen maasta, kerää sitten pujokasan syliinsä ja kantaa sen grillipaikan viereen. Siellä pujot voi polttaa, kun helteet joskus hellittävät ja kulovaroitus poistuu.

Grillipaikan reunamalla kasvavat pioniuunikot ovat kuin valmiiksi koottu kimppu. Vaalean- ja tummanliilojen kukkien seassa kurkistelee siellä täällä syvänpunaista. Laura kaivaa kännynkän taskustaan ja nappaa niistä kuvan ukkia varten. Pionit vievät Lauran ajatukset tuvan pöydällä odottavaan pieneen sinikantiseen kirjaan. *Perennapenkin on aina näytettävä täyteläiseltä ja runsautta uhkuvalta*, hän muistelee lähes ulkoa osaamansa teoksen monivuotisia kukkaistutuksia käsittelevää lukua. *Värien ohella on asettelu mitä tärkeintä. Korkeimmat kasvit asetetaan taakse ryhmittäen ne niin, että saarekkeen äärioviiva nousee ja laskee. Matalat lajit tulevat reunaan ja väliin istutetaan keskikokoisten kukkain saarelmia. Hauskalta näyttää, jos keski- korkeat kasvit rohkenevat heittäytyä milloin pisimpien, milloin matalampien joukkoon.*

Ukki on saanut vuonna 1942 julkaistun S. Sainion *Puutarhahaaveen* nuorena poikana lahjaksi kummitädiltään. Lauran aloittaessa koulun ukki lahjoitti aarteen eteenpäin tyttärentyttarelleen. Kirjan sivuille kätkeytyy sekä ajattoman hyödyllisiä neuvoja että mietelauseen kaltaisia pohdintoja puutarhanhoidon merkityksestä. Lähes joka aukeamalle on painettu pieni, mustavalkoinen valokuva kukkaistutuksesta

tai pensaasta. Lukujen alussa on lisäksi piirroskuvia erilaisista pohjamalleista perennapenkien, käytävien ja pengermien asetteluun. Niitä kuvia ja piirustuksia Laura tutki hartaasti jo ennen kuin osasi kunnolla tavata kirjan tekstiä. Sittemmin kirja on kulkenut hänen mukanaan kyseenalaistamattomana auktoriteettina kertomassa milloin mitäkin kannattaa istuttaa. *Puutarhahaave* on kirja, johon hän tarttuu niinä kesäiltoina, kun ei tahdo saada unta. Ja sitä hän selailee lepäillessään pihätöiden lomassa puutarhakeinussa tai mökin terassilla. Henri kutsuu *Puutarhahaavetta* Lauran hartauskirjaksi. ”Taasko sä olet syventynyt pyhien tekstiesi pariin?” miehellä on tapana kuittailla.

Laura siirtyy kaivolle riisumaan mekon ylle pukemansa pitkähihaisen paidan ja kumisaappaat. Hiostavien suojavaatteiden jälkeen on taivaallista tuntoa taas ilma paljailla säärillä ja käsivarsilla.

Remus, vanhuuttaan puolikuuro partacollie, kävelee kankeasti kierrellen mökin verannalta kaivon luo. Laura seuraa katseellaan Remuksen harmaata selkää, kun koira hamuaa kuono maassa pitkin pihaa risteileviä, ihmisenän tavoittamattomiin jääviä hajujälkiä. Iäkäs partacollie sulautuu saumattomasti maisemaan, aivan kuin se olisi suunniteltu osaksi pihapiiriä.

Koiran päästyä perille Laura rapsuttaa sitä korvan takaa samalla kun raapii toisella kädellä nilkassaan olevaa hyttysenpuremaa.

Laura nousee hitaasti venytellen ja alkaa pumpata kai-vonkahvaa, jotta saa täytettyä siitä roikkuvan emalimukin. Säärille ja mekon helmalle roiskuva kylmä vesi saa hänet kiljahtamaan.

”Ei mitään hätää”, hän vakuuttaa sitten Remukselle, joka on nostanut huolestuneena päänsä.

Mikään muu juoma maailmassa, Laura ajattelee hörpätesään mukista, ei maistu yhtä hyvältä kuin kaivonkylmä vesi heinäkuuisena hellepäivänä.

Mökin ja kaivon välissä kasvavat viinimarjapensaat ovat jo täynnä vaaleita marjanraakileita. Tänä vuonna tulee hyvä sato.

Lauran katsellessa pensaita jostain nousee hento tuulenvire. Se kulkee leikitellen läpi pensaiden ja saa pihaa reunustavien lehtipuiden oksistot väpättämään kevyen huvittuneesti. Laura kuvittelee puiden kuiskivan toisilleen hyväntahtoisia juoruja. Välillä pihlajan tirsakahdus tai lepän nauru herättää aluskasvillisuudenkin uteliaisuuden. Kuulopuhe kahahtaa läpi ruohon ja varpujen, kunnes ne taipuvat yhdessä tuumin järven suuntaan. Tuulen suhinaa ja satunnaisia lintujen tirskahteluja lukuun ottamatta on hiljaista. Koko pihapiiri ja sitä ympäröivä metsä tuntuu olevan ihmisten tavoin lämmön uneliaaksi turruttama.

Järven takaa kuuluu käen väsynyt kukunta. Lyhyistä, muutamien kukkuun sarjoista olisi helppo laskea vuosia naimisiinmenoon (tai kuolemaan). Laura miettii laskemisen sijaan ukin sanontaa ”käki saa ohranjyvän kurkkuunsa”. Mitä se oikein tarkoittaa? Lakkaako käki kukkumasta samaan aikaan kun ohra kypsyy? Ohrasta ja viljapelloista Lauran ajatukset kulkeutuvat laiskasti sadonkorjuuseen ja ylipäänsä vuodenkiertoon. Hän muistaa erään allergiasta kärsivän tuttunsa puhuneen siitepölykaudesta ”koivujen kiimana”. Ajatusta mukaillen tätä sydänkesän hetkeä voisi pitää luonnon raskausaikana. Kaikki on painavaa ja tyyntä, rauhallisesti syksyllä koittavaa kasvisten synnytystä odottavaa.

Kaislaniemen tontti ei ole suuren suuri, vain parin hehtaarin kokoinen. Pihapiirin lisäksi siihen kuuluu rantakaistale, pieni metsikkö sekä niityksi muuttunut peltoalue, jossa luonnonkukat houkuttavat paikalle perhosia. Metsä on ollut aikanaan

hyötymetsää, joten yhdessä kohtaa kasvaa koivikko ja sen vieressä pelkkiä kuusia. Kun Laura lapsena samoili metsässä ystävänsä Ilian kanssa, he leikkivät olevansa seikkailupelissä. ”Nyt siirrytään next levelille!” Ilia huusi heidän kulkiesseen koivumetsästä kuusikkoon. Viimeiset vuosikymmenet Kaislaniemen metsät ovat saaneet olla rauhassa hakkuilta. Suorarivisten puiden välissä rehottavassa aluskasvillisuudessa köllöttelevillä vanhuuden tai myrskyn kaatamilla rungoilla on lupa kelottua.

Mökki itsessään on varsin vaatimaton vanha torppa, jota ukki on laajentanut sivusiivellä. Sisällä on tupakeittiön lisäksi kolme makuuhuonetta, joista pienin on vain sängyn kokoinen nukkumasoppi. Mutta Laura rakastaa sitä, miten ulkoseinien haalistunut vihertävän harmaa pinta sulautuu osaksi maisemaa. Ja kuinka se samalla tarjoaa tasaisen taustan Lauran ja ukin kasvattamien kukkapenkkiä värikirjolle.

Kaislaniemessä rantaan kuljetaan alas juurakkoista, mustikanvarpujen reunustamaa mäkeä. Hellepäivinä, kun haluaisi pulahtaa uimaan tuon tuosta, matka tuntuu liian pitkältä. Laurasta juoksu pienen saunan terassilta veteen on kuitenkin olennainen osa saunomisen viehätystä. Hän tietää, ettei ole objektiivinen verratessaan Kaislaniemeä johonkin toiseen kesänviettopaikkaan. Hänelle tämä on se ainoa oikea, lapsuuden paratiisi ja aikuisiän turvasatama.

Henri kulkee ruohikon poikki kohti tunkiota, täysiiä kottikärriä työntäen. Hän on riisunut paitansa ja Laura ehtii ihailla miehen ruskettunutta selkää ennen kuin kärriystä leviävä haju kulkeutuu hänen nenäänsä.

”Uuh”, Laura irvistää, ”hirveä lemu!”

”The things we do for love”, Henri huikkaa, ja Laura nauraa taas.

”Kai sä tiedät, että toi repliikki on alun perin tilanteesta, jossa mies yrittää tappaa pikkulapsen, ettei jäisi kiinni seksisuhteesta siskonsa kanssa?”

”Niin?” Henri huutaa takaisin. ”Väitätkö sä, ettei tämä muka ole yhtä suuri uhraus?”

”Pöljä!” Laura huutaa miehen perään. Hän hymyilee vielä sittenkin, kun Henri palaa tunkiolta tyhjien kottikärryjen kanssa.

”Lähdetkö uimaan? Mun pitää pestä kärryt.”

Laura menee Henrin luo ja halaa tätä takaapäin. Paljas selkä on hikinen ja auringon kuumentama.

”Kamoon”, Henri sanoo ja vetäytyy irti. ”Mä oon just tyhjentänyt paskahuussin!”

”Niin, mutta sä tuoksut silti ihanalta.”

”Just joo”, Henri hymähtää ja painaa suukon Lauran nenään ennen kuin lähtee kottikärryjen kanssa kohti rantaa.

”Remus!” Laura kutsuu kaivon viereen makuulleen paneutunutta koiraa. Remus nousee hitaasti, heiluttelee hetken tokkuraisena päätään ja lähtee sitten kuuliaisena taapertamaan pienen laumansa perässä.

Henri on riisunut vaatteensa laiturille ja hyppää nyt pää edellä veteen. Laura rapsuttaa laiturin viereen varjoon asettunutta Remusta ennen kuin seuraa perässä. Vesi on silkkisen pehmeää ja käsittämättömän lämmintä, eilen illalla mittari näytti 27:ää astetta. Henri on ehtinyt muutamalla vahvalla vedolla jomon metrin päähän laiturista, mutta kääntyy nyt takaisin ja ui Lauraa vastaan. Hetken he roikkuvat kiinni toisissaan, polkevat vettä jaloillaan ja yrittävät suudella hörppäämättä samalla järvivettä. Kun Laura lähtee taas uimaan, Henri pitelee häntä vyötäröstä ja niin he liukuvat nauraen eteenpäin kömpelönä, kiemurtelevana vesikäärmeenä. He uivat lopulta läheiselle

pienelle luodolle, jota Laura kutsui lapsena Lummeluodoksi – ja joka tarkkaan ottaen ei enää ole luoto ollenkaan, koska sille on vuosien aikana kasvanut ohut, käppyrärunkoinen koivu. Aikoinaan luodolle pääseminen oli merkki uimataidosta. Ukki ei antanut Lauran lähteä sinne yksin ennen kuin oli riittävän monta kertaa vieressä uimalla varmistanut, että tyttö tosiaan jaksaa koko matkan pysähtymättä. (Ilia, Lauran villi kesäkaveri, yritti kyllä useasti houkutella luvattomalle uintireissulle, mutta siinä asiassa Laura ei uskaltanut uhmata isoisäänsä.)

Henri ja Laura lojuvat hetken aikaa Lummeluodon rantakalliolla ja antavat auringon kuivattaa ihon.

Kun Laura sulkee silmänsä, veden kimalteleva värinä ja koivun lehtien väpätys jatkuvat jälkikuvana silmäluomien alla. Kallio selän alla on sileä ja kuuma, Henrin käsivarsi hänen kylkeään vasten jäntevä ja lämmin. Mielihyvää kiirii pitkin Lauran mieltä ja kehoa tuhansina sateenkaaren väreissä taiteutuvina saippuakuplina. Hetken aikaa se tuntuu melkein pelottavalta. Onko kenelläkään oikeutta olla näin puhtaana, lapsellisen onnellinen?

Uinnin virkistäminä he palaavat – Remus yllättävän reippaana edellä juosten – takaisin mökille. Rakastelun ja lyhyiden nokosten jälkeen kello on jo seitsemän ja kummallakin nälkä.

Lauran grillatessa kukkakaalipihvejä Henri pilkkoo veranalla tomaattia ja kurkkua salaattiin, selaten samalla kännykkäänsä.

”Minkä takia sun äiti lähettää mulle viestin, jossa lukee ’60 x 45 x 30?’”

Laura nauraa.

”No en tiedä, enkä ole varma haluanko tietääkään!” Laura pudistaa päätään. ”Jos en tietäisi, että se on proffana yliopistolla, niin välillä epäilisin kyllä sen älykkyyttä.”

”Kuuskymmentä kertaa neljäkymmentä kertaa kolmekymmentä...”, Henri mutisee.

”Turha sitä nyt on yrittää ratkoa, sähän voit kysyä siltä huomenna.”

”Huomenna? Eikö ne tule vasta viikonloppuna?”

”Tänään on perjantai.”

”Oikeasti?” Henri pyörittää päätään. ”No huh huh. Mä olen ilmeisesti onnistunut täysin putoamaan viikonpäivistä.”

”Eikö se ole tavallaan koko loman tarkoitus?”

”Joo, kai. Mutta ei se helpota arkeen palaamista.”

Henrin kuukauden mittainen kesäloma loppuu seuraavalla viikolla. Laura on valmistunut keväällä luokanopettajaksi, joten tulevaisuudessa hänellä on aina ruhtinaallisen pitkä kesäloma. Tämän kesän vapautta ei ehkä virallisesti voi kutsua lomaksi, mutta koska Laura aloittaa elokuussa ensimmäisessä vakituksessa virassaan, päätti hän lahjoittaa itselleen hyvällä omallatunnolla töistä vapaan mökkeilyajan.

Kun he ovat syöneet, Henri siirtyy katsomaan sähköpostiaan ja Laura lähtee (Remus uskollisena rantavahtinaan) iltauinnille. Hän ui pitkään, hengästyksiin asti, ja istuu sitten vielä tovin laiturilla katselemassa vastapäisen saaren taakse laskevaa aurinkoa. Taivaalla on kevyiden, pitkulaisten pilvien rivistö, joka värjäytyy hiljalleen purppuraiseksi. Julisteeksi jähmetettyinä tällainen auringonlasku olisi kliseisen imelä, mutta silmien eteen avautuessaan näkymä on henkeäsalpaavan kaunis.

Kaislikko, josta paikka on saanut nimensä, huojuu rannassa hiljakseen, auringonsäteiden kuparinoranssiseksi värjäämänä. Ja juuri kun Laura ajattelee, ettei näkymä voisi olla tämän kauniimpi, lahden poikki lipuu joutsenpariskunta. Ylväästi ja äänettömästi.

Tämä on minun, Laura ajattelee, ominta mitä minulla on. Sielunmaisemani.

Ehkä syynä ovat pitkin päivää mieleen pulpahtaneet lapsuusmuistot tai pohdinnat luonnonkierrosta ja heinäkuusta raskaana olevana kuukautena. Tai ehkä aika vain on juuri nyt päätökselle kypsä. Laura huomaa miettivänsä, minkä takia he ovat viivytelleet asian kanssa näin pitkään. Hehän ovat olleet yhdessä kohta kahdeksan vuotta! Heillä on viimein sopivan kokoinen omistusasunto mukavalla asuinalueella. Ja nyt molemmilla on vakituinen työpaikkakin, Lauralla opettajana ja Henrillä erityisasiantuntijana työministeriössä.

Varmuus saa Lauran ponnahtamaan pystyyn niin nopeasti, että Remus hätkähtää. Mutta tällä kertaa hän ei jää odottelemaan koiravanhusta, vaan juoksee ylös saunapolkua ja pihan poikki talolle.

”Hei”, Henri sanoo, kun Laura astuu sisään. ”Oletko sä lukenut tätä kyläyhdistyksen kutsua? Tässä sanotaan, että tänne on suunnitteilla –”

Mutta Laura ei malta jäädä kuuntelemaan, vaan keskeyttää avopuolionsa: ”Tehdään vauva!”

Marjapensaat ja kukkaistutukset kohoavat
vaaleahkoa taivasta vasten siluetteina,
valmiina sulautumaan kohta syveneviin
varjoihin. Kaikki on, kuten elokuun
iltoina aina, vähän enemmän satua.
Ja silti aivan liian todellista kadotakseen.

Lauran elämä järkkyy. Toive äitiedestä raukeaa, kun avopuoliso Henri vetoaa ilmastosyihin ja ilmoittaa haluavansa pysyä lapsettomana. Samaan aikaan kaivoshanke uhkaa Kaislaniemeä, Lauran kesäkeidasta, jonka puutarhaa hän on vaalinut vuosia yhdessä ukkinsa kanssa. Mitä jos edes rakkain maisema ei ole ikuinen?

Saima kohtaa elämänsä rakkauden Fransin 1930-luvun Helsingissä. Urheilullinen ja isänmaallinen lääkäri vastaa kaikin tavoin ajan arjalaista ihannetta. Hetket Fransin sylissä ovat sykähdyttäviä, mutta pian suhde muuttaa Saiman tulevaisuuden suunnan pysyvästi.

Herkkävireinen romaani kietoo Lauran ja Saiman kohtalot yhteen ja kysyy, mistä löytää tuulensuoja, kun todellisuus ympärillä pettää ja valo hetkeksi katoaa.

*"Cantellin kielikuvat ovat kauniita ja hän lähestyy
naishahmojaan rakastavasti ja ymmärtävästi."*

KIRJA VIEKÖÖN! -blogi romaanista *Kaikki tuoksuu lumelta*

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-5902-4